

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ПІДПРИЄМСТВА

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASES OF THE ENTERPRISE BEHAVIOUR MODELLING

У статті запропоновано можливі варіанти моделей економічної поведінки підприємств в залежності від здатності цих підприємств та готовності активно, адаптивно та ефективно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, оскільки в сучасному складному і динамічному оточенні з двох існуючих (традиційна і гнучка) типів моделей економічної поведінки лише адаптивні структури забезпечують ефективність економічної поведінки, завдяки чому підприємство отримує суттєво більше шансів на виживання і розвиток в турбулентному оточенні.

Ключові слова: модель поведінки підприємства, адаптивність, ефективність, типи моделей поведінки, зміни.

В статті пропонується можливі варіанти моделей економічного поведіння підприємств в залежності від здатності цих підприємств та готовності активно, адаптивно та ефективно реагувати на зміни в зовнішній середовищі, оскільки в сучасному складному і динамічному оточенні з двох існуючих

(традиційна і гнучка) типів моделей економічного поведіння лише адаптивні структури забезпечують ефективність економічного поведіння, завдяки чому підприємство отримує суттєво більше шансів на виживання і розвиток в турбулентному оточенні.

Ключевые слова: модель поведения предприятия, адаптивность, эффективность, типы моделей поведения, изменения.

The paper research proposed possible models of enterprises economic behavior. It depends on the ability of these businesses and its willingness to respond actively and adaptively to changes in the external environment because in today's complex and dynamic environment of the two existing (traditional and flexible) types of models of economic behavior are only adaptive structure ensures the efficiency of economic behavior, allowing the company receives significantly more chances to survive and develop in a turbulent environment.

Key words: model of enterprise behavior, adaptability, efficiency, types of models of behavior change.

УДК 338.58:147

Заїка Ю.А.

асистент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування
Приазовський державний технічний університет

Постановка проблеми. Економічна поведінка підприємств є безпосереднім наслідком процесів, що здійснюються не лише в межах підприємства, але й впливають на його діяльність зовні, прямо чи опосередковано. З огляду на це, модель економічної поведінки сучасного підприємства є моделлю організації, здатної пристосовуватись до перманентних змін в оточенні завдяки більш гнучкій організаційній структурі, поглибленню розподілу праці, спеціалізації, застосуванню сучасних методів планування, управління і прийняття інноваційних рішень, розвинених технологій управління [1, с. 64; 2, с. 137; 3, с. 191]. Тому, вважаємо доцільним в даній статті запропонувати можливі варіанти моделей економічної поведінки підприємств в залежності від здатності цих підприємств та готовності активно, адаптивно та ефективно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням концептуальних підходів до аналізу процесів моделювання економічної поведінки підприємства присвячені праці таких вчених як Е. Мейсон, Т.А. Городня, М.О. Данилюк, О.К. Єлісеєва, Б.Ф. Заблоцький.

Постановка завдання. Метою дослідження є представлення можливих варіантів моделей економічної поведінки підприємств в залежності від їх здатності ефективно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасному складному і динамічному оточенні з

двох існуючих (традиційна і гнучка) типів моделей економічної поведінки лише адаптивні структури забезпечують ефективність економічної поведінки, завдяки зниженню ступеня формалізації, а також децентралізації прийняття рішень сучасне підприємство отримує суттєво більше шансів на виживання і розвиток в турбулентному оточенні. На думку автора можна виділити п'ять варіантів моделі економічної поведінки підприємств гнучкого типу в залежності від їх здатності та готовності активно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Так, економічна поведінка підприємства згідно «Моделі 1» обумовлена тим, що керівництво підприємства не бачить змін або проблем в навколишньому середовищі, які могли б спонукати переорієнтувати поведінку підприємства на інші напрямки та способи його функціонування. Така поведінка характеризується застоєм в чинниках розвитку основної діяльності, збереженням поточного стану, і очікуванням керівництвом компанії «кращих часів», часто подібних до колись успішного минулого. Така поведінка веде до стабілізації або погіршення результатів діяльності підприємства. Керівництво компаній з таким типом поведінки також характеризується відсутністю інноваційної свідомості.

Керівництво підприємства, що характеризується поведінкою згідно «Моделі 2» вбачає зміни в навколишньому середовищі, але не має чіткого уявлення про те, як продуктивно діяти, щоб адап-

туватися до навколишнього середовища. Результати поведінки таких підприємств в основному аналогічні діяльності підприємств згідно «Моделі 1», за винятком деякого прогресу в усвідомленні реальності та впливовості змін у навколишньому середовищі. Керівництво компанії з таким типом поведінки не знає, де і що можна поліпшити, не здійснює фахових досліджень ринку.

Економічна поведінка підприємства згідно «Моделі 3» пов'язана з тим, що його керівництво знає про необхідність внесення змін у поведінці підприємства, але не має чіткого уявлення про те, з чого почати ці зміни (з аналізу навколишнього середовища, чи визначення власних сильних сторін і області невизначеності, тобто, на що спиратись у обґрунтуванні економічної поведінки). В цілому, поєднання обох підходів, дозволяє орієнтуватись на зміцнення потенціалу діяльності підприємства та здійснювати спроби створити ефективну стратегію розвитку підприємства.

Керівництво підприємства, що характеризується поведінкою згідно «Моделі 4», після аналізу сильних та слабких сторін діяльності підприємства в тій чи іншій соціально-економічній ситуації, можливостей і загроз зовнішнього середовища, здатні визначити свої потреби, обґрунтувати поведінку та розробити стратегію з метою поліпшення можливостей для розвитку підприємства, однак, визначення потреб, здійснення реструктуризації своїх компаній, може зайняти значний проміжок часу.

Таким чином, дана модель поведінки пов'язана з обмеженістю ключових навичок, завдяки чому, занадто довга в часі реалізація зміни у поведінці відносно змін, які здійснюють більш динамічні конкуренти, може позбавити підприємство конку-

рентних переваг. Але, вказана модель органічно потребує процесу отримання навичок, знань і можливостей їх трансформації шляхом мобілізації інноваційних процесів.

Керівники підприємств з економічною поведінкою відповідно до «Моделі 5» знають про сильні і слабкі сторони своїх підприємств, а також можливості і загрози, здатні:

- здійснити необхідні зміни у діяльності, в сенсі реалізації відповідних змін в методах організації, економіки, технології, техніці, управлінні сучасною компанією в турбулентному середовищі;
- створювати і впроваджувати інноваційні стратегії.

Таке підприємство починає співпрацю з науковими установами, забезпечує баланс між лідерами знань і лідерами навичок, активно фінансує інноваційну діяльність, створює умови для державно-приватного партнерства.

Перехід від одного типу економічної поведінки суспільства до наступного пов'язаний з подоланням перешкод фінансового, організаційного, психологічного, компетентного характеру. Проте, ключову роль в забезпеченні такого переходу відіграє створення команди компетентного та ефективно взаємодіючого та комунікативного менеджменту підприємства.

Доцільність побудови моделі економічної поведінки, орієнтованої на адаптивність до змін умов зовнішнього середовища та впровадження інновацій виникає з того факту, що дана модель є відображенням очікуваного стану інноваційної, ефективної та гнучкої організації, окреслюючи орієнтири для удосконалення. В цьому контексті постає питання про те, чи можуть бути виражені функції іннова-

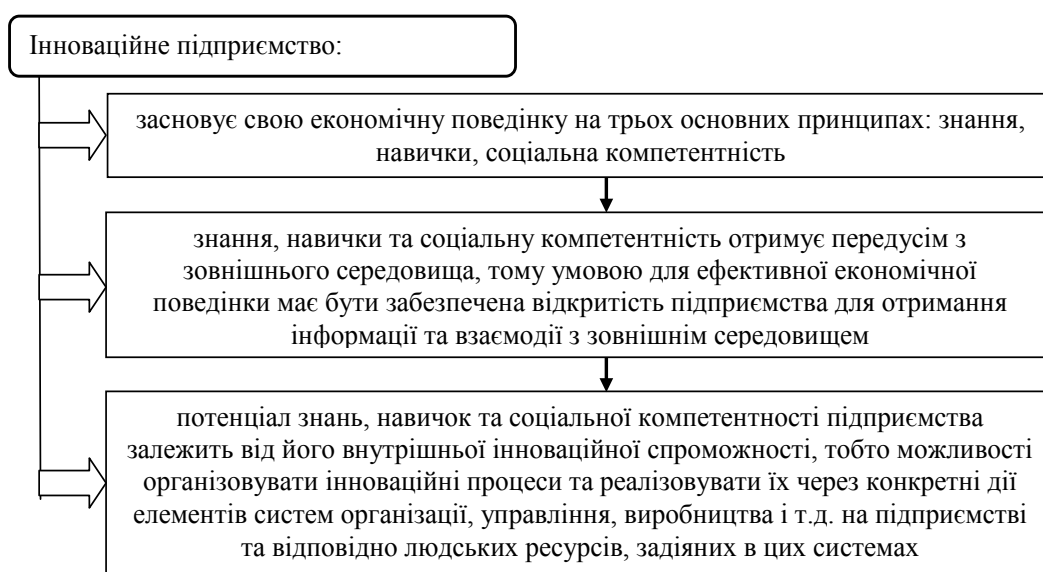

Рис. 1. Ознаки та логіка реалізації інноваційної орієнтованості економічної поведінки сучасного підприємства

Джерело: розроблено автором

цій в повній мірі через певну модель економічної поведінки підприємства, що дозволило б більш детально аналізувати кореляції між рівнем інновацій та факторами, що його визначають.

Так, для орієнтованого на розробку, ефективне впровадження та поширення інновацій, сучасне підприємство відзначається наступними ознаками: знання, навички, соціальна компетентність (рис. 1).

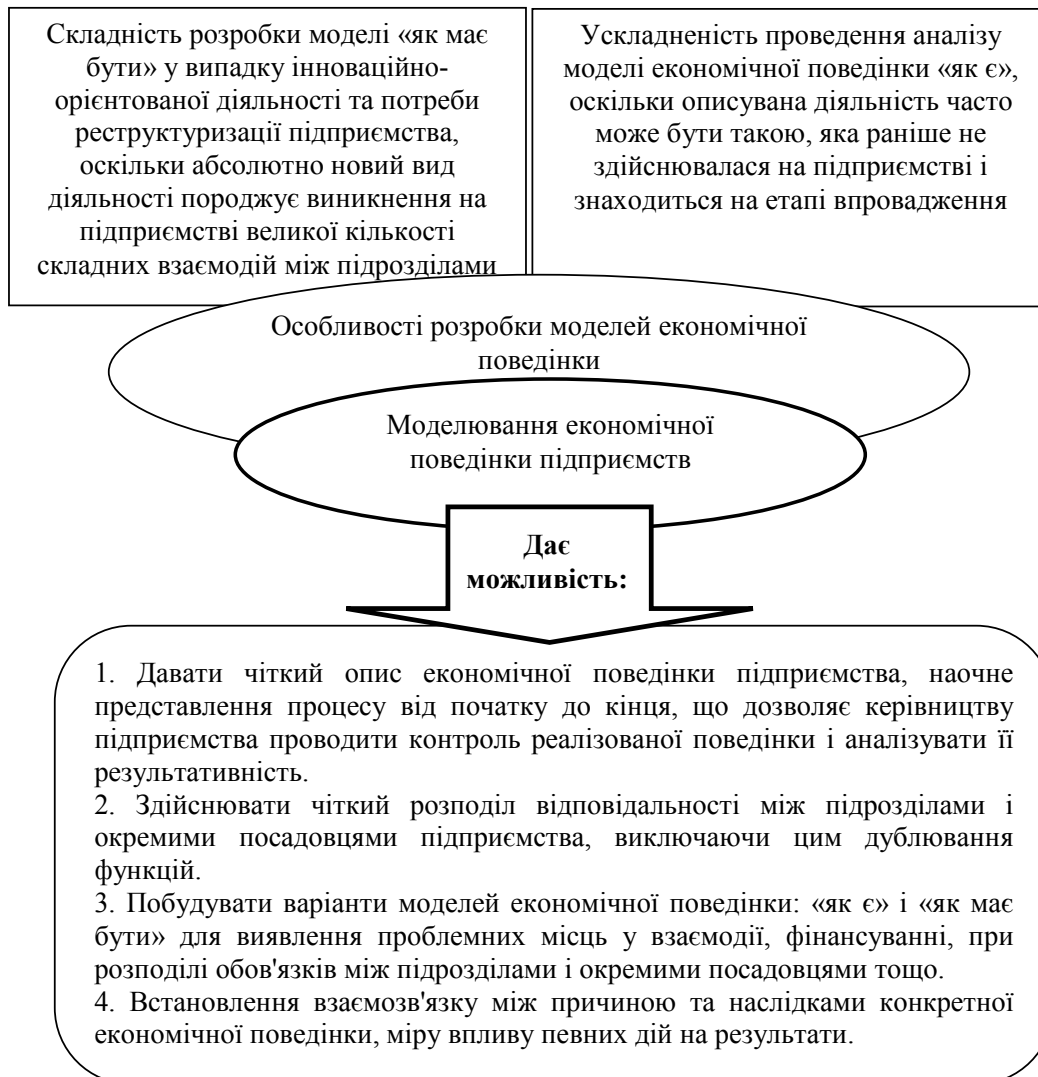
Таким чином, сучасні підприємства, щоб прийти до найбільш ефективної моделі економічної поведінки за сучасних умов – інноваційної («модель 5»), повинні пройти через багато етапів «дозрівання». Особливо це стосується вітчизняних підприємств, багато з яких все ще орієнтуються на потреби максимального завантаження виробництва як пріоритет функціонування та свій розвиток планують не згідно аналізу тенденцій ринку, а відповідно до власних поточних виробни-

чих можливостей, що характерно для пострадянської системи управління на виробництві. Перехід від кожного до наступного етапу розвитку – моделі економічної поведінки пов'язано з багатьма труднощами організаційного, фінансового характеру.

Від підприємств України, зокрема, часто вимагають ефективного державно – приватного партнерства, що пов'язане з проблемою фінансування інноваційного процесу та реструктуризації підприємств на певних його етапах [4, с. 201; 5, с. 284].

З огляду на це, визначені основні можливості використання результатів та особливості моделювання економічної поведінки підприємств (рис. 2).

Оскільки перехід на нову інноваційно-орієнтовану, «модель 5» економічної поведінки підприємства зачіпає усі рівні системи управління та організації виробництва підприємства, моделювання економічної поведінки на рівні конкретного підприємства, з урахуванням його специфіки

Рис. 2 Особливості розробки та можливості використання результатів моделювання економічної поведінки підприємств

Джерело: розроблено автором

діяльності, особливостей взаємодії з зовнішнім середовищем, особливості організації бізнес-процесів, це дозволить підвищити керованість підприємства і забезпечити оперативне інформування керівництва про реальний стан справ на підприємстві для прийняття своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень з питань подальшого можливого коригування економічної поведінки підприємства.

В даній схемі показано важливість урахування специфічних особливостей розробки моделей економічної поведінки для забезпечення певного переліку важливих для розвитку підприємства результатів.

Висновки з проведеного дослідження. Для того, щоб створити ефективну модель економічної поведінки сучасного підприємства України, керівництву підприємства необхідно мати цілісне, системне, детальне представлення цієї моделі, яка зможе відобразити усі елементи основної діяльності підприємства та вектори його розвитку. В цьому контексті моделлю економічної пове-

дінки є певна система взаємодії, яка відображає структуру і функції конкретної сфери дій і дозволяє підприємству виконувати свої завдання з найменшими витратами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Mason E.S. Price and Production Policies of Large-scale Enterprise / E.S. Mason // *American Economic Review*. – 1939. – № 29 (March). – P. 61–74.
2. Городня Т. А. Економічна та фінансова діагностика : навч. посіб. / Т. А. Городня. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 284 с.
3. Данилюк М. О. Планування і контроль на підприємстві : навч. посіб. / М. О. Данилюк. – К. : Ліра-К, 2015. – 328 с.
4. Єлісеєва О. К. Удосконалення механізму інноваційного розвитку суб'єктів національної економіки України : монографія / О. К. Єлісеєва. – К. : ЦУЛ, 2013. – 250 с.
5. Заблоцький Б. Ф. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / Б. Ф. Заблоцький. – 2-ге вид. – К. : Ліра-К, 2015. – 42 с.